

OBAVEZNO I PRIVATNO PENZIJSKO OSIGURANJE ANALIZA STAVOVA KORISNIKA

Tatjana Piljan¹

Tomislav Brzaković²

Sažetak: *Starenje stanovništva i smanjenje zaposlenosti su dva osnovna uzroka teškoća u kojima su se našli penzijski sistemi brojnih zemalja – kako razvijenih, tako i onih koje su u tranziciji ili su prošle taj period. Problemi funkcionisanja, do ozbiljnih kriza penzijskih sistema učinili su njihove reforme neophodnim. U tom pogledu Srbija se ne razlikuje od drugih zemalja. U većini država a pogotovu u državama u tranziciji sistemi penzijskog osiguranja su u krizi i reformama traže model za uspostavljanje održivog funkcionisanja. U Srbiji se u periodu od 2001. do 2014. godine vrše reforme penzijskog sistema u cilju rešavanja nago-milanih problema kao što su: visok deficit, dug, odnos broja zaposlenih i penzio-nera, negativne demografske tendencije itd. U radu su prikazani rezultati istra-živanja u cilju ocena stava stanovnika grada Niša prema postojećem obaveznom penzijskom osiguranju i poverenja u privatno osiguranje, kao i ocena stava o potrebi realizacije dodatnih reformi sistema. Potvrđena je osnovna hipoteza: Stanovnici nisu zadovoljni postojećim stanjem u sistemu penzijskog osiguranja, smatraju da je penzioni fond prazan i da ne garantuje sigurne penzije. To znači da do sada sprovedene reforme nisu bile dovoljne i da je potrebno da se sa refor-mama nastavi.*

Ključne reči: *penzijsko obavezno osiguranje / privatno penzijsko osiguranje / reforme sistema*

1 Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Beograd, e-mail: tanja.piljan@gmail.com

2 Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd,
e-mail: tomlavbrzakovicmef@gmail.com

UVOD

Penzijско pitanje, kao jedno od značajnih socijalno-društvenih problema, je veoma aktuelno širom sveta. Već postojeća penzijska kriza dobila je dodatno ubrzanje drugim talasom globalne ekonomske krize i postala goruće pitanje bez adekvatnog odgovora. Dva su osnovna uzroka:

1. loše postavljeni penzijski sistemi, bazirani na „*pay as you go*“ principu i
2. uticaji globalne ekonomske krize, jer su se prvi na udaru našli penzijski fondovi.

Kriza je zahvatila sve, uključujući i razvijene i tranzicijske zemlje. Pokušaji različitih reformi nisu uspele da sisteme učine održivijim. Iz brojnih eksperimentalnih rešenja izdvojio se jedan model za koji veliki broj zemalja vidi moguće rešenje i pravac u kome bi trebalo da se transformišu penzijski sistemi. To je čileanski model koji podrazumeva potpunu privatizaciju penzijskog osiguranja, osnivanje privatnih penzijskih fondova, kojima je, u cilju osiguranja i izgradnje poverenja građanstva da ulaže doprinos u privatne fondove, država garant. Ovaj model trebalo bi da omogući da radnici sami sebi određuju doprinose i primanja u budućnosti. Isti bi trebalo značajno da rastereti državni budžet i omogući značajnu akumulaciju kapitala, kao i pozitivne efekte na privrednu aktivnost.

Početak druge decenije XXI veka penzijski sistem Srbije sastoji se od: obaveznog javnog penzijskog fonda (Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje) i većeg broja dobrovoljnih privatnih penzijskih fondova. Javni penzijski fond je izrazito dominantan u odnosu na privatne fondove. Ujedinjenjem penzijskih fondova zaposlenih, poljoprivrednika i samostalnih delatnosti (preduzetnika) početkom 2008. godine formiran je jedinstveni javni penzijski fond (Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje – RFPIO). Od 2012. godine Vojni penzijski fond je uključen u jedinstveni javni fond. Činjenica je da u sistemu javnog penzijskog i invalidskog osiguranja u Srbiji već dugi niz godina postoji izražen deficit, koji se nadoknađuje sredstvima iz budžeta. Rashodi javnog penzijskog fonda u 2014. godini (penzije, zdravstvena zaštita penzionera, administrativni troškovi i dr.) učestvovali su sa 15,5% u BDP Srbije i iznosili su preko 1/3 konsolidovanih rashoda države. Od toga, rashodi na penzije su iznosili 13,1% BDP-a. Na početku 2014. godine u Srbiji je postojalo 6 dobrovoljnih privatnih penzijskih fondova u kojima je bilo oko 185 hiljada osiguranika. Ukupna vrednost neto imovine privatnih penzijskih fondova na kraju prvog kvartala 2014. godine iznosila je oko 20,6 mlrd dinara (oko 180 miliona evra), što iznosi oko 0,55% BDP.

Održivost javnog penzijskog sistema je doveden u pitanje zbog negativnih uticaja brojnih faktora, od kojih su dominantni: demografske varijable (prosečna dužina života, starosna struktura stanovništva i dr.), makroekonomske varijable (rast BDP, zaposlenost i prosečne zarade), fiskalni parametri (stopa doprinosa, osnovica doprinosa i dr.), parametara penzijskog sistema (starosna i minimalna granica za penzionisanje muškaraca i žena, pravilo indeksacije opšteg boda i indeksacije penzija, uslova za prevremeno penzionisanje, uslova za beneficirani radni staž i dr.).

Zbog toga je reforma penzijskih sistema jedna je od najprisutnijih i ujedno društveno najosetljivijih tema ukupnih reformskih procesa poslednjih decenija i u razvijenim i u zemljama u tranziciji. Osnovni motivi reforme penzijskog sistema jeste nastojanje da se on učini otpornijim na demografske i ekonomske potrebe i da bude manje zavisnim od države.

Različite su mogućnosti sprovođenja reformi. One mogu obuhvatati samo parametarske promene u smislu povećanja doprinosa ili smanjenja penzija, zatim one mogu biti usmerene na pravila određivanja visine pojedinačnih penzija i najzad reforme mogu rezultirati uvođenjem suštinski drugačijih penzijskih sistema. U zemljama u tranziciji reforme su najčešće bile koncipirane uz podršku Svet-ske banke i obuhvatale su tri stuba: **I stub** (obavezno državno penzijsko osiguranje, odnosno sistem međugeneracijske solidarnosti koji podrazumeva da se uplatom penzijskih doprinosa sadašnjih zaposlenih finansiraju tekuće penzije *pay-as-you go*; *PAYG* sistem); **II stub** (obavezna dodatna štednja kod privatnih penzijskih fondova, zakonom se odredi deo procenta obaveznih doprinosa namenjenih za finansiranje prvog stuba koji se usmeri u drugi, tako da zaposleni ostvaruju pravo na dve penzije, državnu iz prvog i privatnu iz drugog stuba) i **III stub** (dobrovoljno dopunsko penzijsko osiguranje, namenjeno svim građanima, bez obzira da li su zaposleni ili ne, uplate ne moraju da budu redovne, vode se na individualnim računima i članovi sami određuju način raspolaganja sredstvima. Sredstva iz fonda se investiraju i pripisom ostvarenog prinosa uvećavaju. Društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima određuju iznos minimalnog doprinosa, dok maksimum ne postoji). Međutim, posle više od jedne decenije primene modela sa tri stuba, i Svet-ska banka je postala mnogo fleksibilnija u predlaganju konkretnih rešenja. Tako bi prihvatljiv nivo penzija za zaposlene u budućnosti mogao biti isistem sa *pet stubova*. Nulti stub tog sistema se odnosi na isplaćivanje osnovne, odnosno socijalne penzije svim građanima starijim od 65 godina u visini 20 do 25 odsto od prosečne zarade. Prvi stub činile bi i dalje državne penzije, drugi stub bi bilo obavezno privatno penzijsko osiguranje, treći dobrovoljno privatno penzijsko osiguranje, dok bi četvrti stub bila pomoć iz budžeta posebno ugroženim osobama.

U svetskoj trenutnoj praksi postoje države koje imaju jedinstvene sisteme penzijskog osiguranja (Bugarska, Irska, Kina, Kanada, SAD), države sa sva tri stuba penzijskog osiguranja (Austrija, Mađarska, Nemačka, Slovenija, Hrvatska, Čile, Švajcarska, Švedska) dok, u Srbiji postoje samo prvi i treći stub.

Reforme penzijskog sistema u Srbiji od 2001. do 2014. godine su bile neophodne zbog nagomilanih problema tokom prethodnog perioda (visok deficit, dug, odnos broja zaposlenih penzionera) i očekivanih negativnih demografskih tendencija u budućnosti. U periodu od 2001 do 2014 godine realizovano je više faza penzijskih reformi (2001, 2003, 2005, 2008-2009. i 2014).

Prvi talas reformi (od 2001 do 2003. godine) je doveo do unapređenja pravičnosti sistema i smanjenja mogućnosti za zloupotrebe, dok su reforme iz 2005. i 2014. godine imale dugoročno bitne efekte na poboljšanje finansijskih performansi penzijskog sistema. Mere donete 2008. i 2009. godine su imale izrazito negativne finansijske efekte, koje je Vlada dodatnim merama (u 2009, 2010. i 2014. godini) pokušala da delimično neutrališe.

Nameće se pitanje šta ljudi posle ovih reformin misle o postojećem sistemu penzijskog osiguranja. Da li smatraju da su potrebne dodatne reforme? Osnovni cilj ovog istraživanja jeste da se izvrši ocena stava stanovnika Srbije prema postojećem obaveznom penzijskom osiguranju i poverenja u privatno osiguranje, kao i ocena stava o potrebi realizacije dodatnih reformi sistema.

H_0 : Stanovnici nisu zadovoljni postojećim stanjem u sistemu penzijskog osiguranja i smatraju da su nužne reforme.

Bez obzira na to da li će rezultati istraživanja potvrditi ili odbaciti nultu hipotezu, u istraživanjima će se tražiti odgovori na pitanja kao što su: da li postoje značajne razlike u stavovima (1) između populacija ženskog i muškog pola, (2) između stanovnika različite starosne dobi (3) između zaposlenih i nezaposlenih stanovnika i (4) između stanovnika prema nivou obrazovanja.

H_1 : Ne postoje značajne razlike u tvrdnji nulte hipoteze između ženske i muške populacije.

H_2 : Ne postoje značajne razlike u tvrdnji nulte hipoteze između stanovnika različite starosne dobi

H_3 : Ne postoje značajne razlike u tvrdnji nulte hipoteze između zaposlenih i nezaposlenih stanovnika

H_4 : Ne postoje značajne razlike u tvrdnji nulte hipoteze između stanovnika prema nivou obrazovanja.

U radu autora Ilić A., (2006) pokazano je da mnoge zemlje (naročito zemlje u tranziciji) moraju transformisati svoje sisteme usled finansijskih, demografskih i ekonomskih razloga. Pokazano je da svaka zemlja treba, prema svojim karakteristikama, da oblikuje svoje penzione sisteme, ali da se uvođenje mešovitog penzionog sistema nameće kao standard (preporučuje ga Svetska banka) pa čak i imperativ. Takođe, ukazano je da je unekim zemljama bilo i grešaka prilikom koncipiranja novog sistema.

U dokumentu, OECD, (2013) dato je istraživanje o stanju investicija velikih penzijskih fondova i javnih penzijskih rezervnih fondova. Ovde su podaci dizajnirani da ukažu na ulogu koju veliki institucionalni investitori mogu igrati u pružanju izvora stabilnog dugoročnog kapitala, u skladu sa ciljevima i pravcima kao što je navedeno u saopštenju iz G20 ministara finansija i guvernera centralnih banaka (februara 2013. godine).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je izvedeno metodom teorijske analize i empirijskim, tzv. istraživačkom metodom. Empirijsko istraživanje realizovano je u tri faze:

- prikupljanje podataka tehnikom anketiranja od strane ispitanika pisanim putem;
- sređivanje i grupisanje podataka i
- obrada podataka metodom statističke analize (deskriptivna statistika, ANOVA, Tukey „posthoc“ test).

Interpretacija dobijenih podataka.

Analiza varijanse (ANOVA) je korišćena kao analitički model za testiranje značajnosti razlike svih varijabiliteta, kao i analizu njihovog međusobnog uticaja, što je nemoguće proceniti na drugi način. Tukey „post hoc“ test je korišćen za određivanje kritičnih razlika sa kojom se upoređuju apsolutne vrednosti razlika između srednjih vrednosti.

Za prikupljanje podataka korišćen je anketni upitnik, u formi Likertove skale za merenje stavova, specijalno konstruisan za dato istraživanje. Anketni upitnik je imao 9 pitanja. Likertova skala je definisana sa pet nivoa gradacije: (1) nikako se

ne slažem, (2) malo se slažem ili pretežno se ne slažem, (3) niti se slažem, niti ne slažem – nemam jasan stav, (4) pretežno se slažem i (5) potpuno se slažem.

Rezultati do kojih se došlo primenom ove metode komparirani su sa saznanjima dobijenih metodom teorijske analize i to je omogućilo izvođenje potpunijih zaključaka i preporuka.

REZULTATI

Za obradu anketiranjem dobijenih podataka korišćen je softver SPSS za statističku analizu podataka.

Podaci srednjih vrednosti, standardnih devijacija i procenjenih vrednosti matematičkog očekivanja za 95% interval poverenja, za ukupan uzorak, prikazani su u tabeli 1.

Tabela 1: Vrednosti aritmetičkih sredina, standardnih devijacija i procene vrednosti matematičkog očekivanja za 95% interval poverenja, za ukupan uzorak

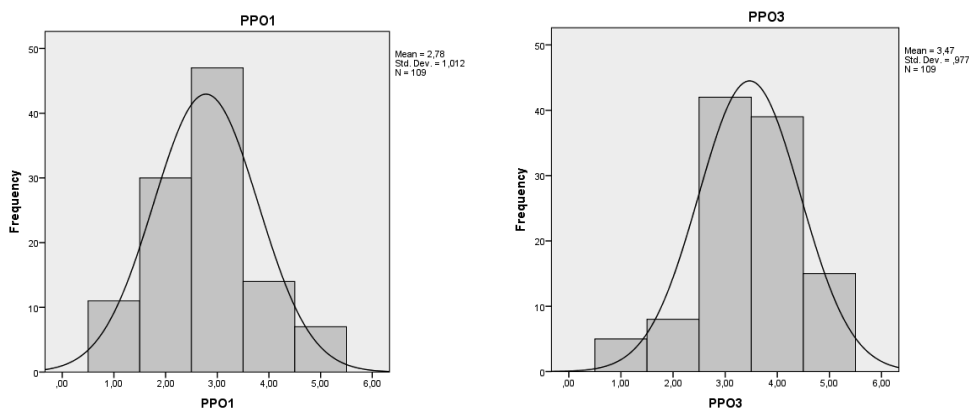
Descriptives							
Pitanje	Pol	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean	
						Lower Bound	Upper Bound
Obavezno penzijsko osiguranje je odlično (OPenzO1)	Muški	48	2,4792	1,11068	,16031	2,1567	2,8017
	Ženski	61	3,1967	1,20858	,15474	2,8872	3,5063
	Total	109	2,8807	1,21507	,11638	2,6500	3,1114
Očekujem dobru penziju od koje ću moći lepo da živim (OPenzO2)	Muški	48	2,2083	1,16616	,16832	1,8697	2,5470
	Ženski	61	2,9180	1,30761	,16742	2,5831	3,2529
	Total	109	2,6055	1,29113	,12367	2,3604	2,8506
Penzioni fond je pun i garantuje sigurne penzije (OPenzO3)	Muški	48	1,8750	,98121	,14162	1,5901	2,1599
	Ženski	61	2,3934	1,06894	,13686	2,1197	2,6672
	Total	109	2,1651	1,05860	,10140	1,9642	2,3661
Neophodna je reforma obaveznog penzijskog osiguranja (OPenzO4)	Muški	48	4,1667	1,05857	,15279	3,8593	4,4740
	Ženski	61	3,9836	1,07225	,13729	3,7090	4,2582
	Total	109	4,0642	1,06524	,10203	3,8620	4,2665
Podržao bih reformu obaveznog penzijskog osiguranja (OPenzO5)	Muški	48	4,2292	,95069	,13722	3,9531	4,5052
	Ženski	61	4,2295	,88305	,11306	4,0033	4,4557
	Total	109	4,2294	,90914	,08708	4,0568	4,4020
Nemam poverenja u privatno penzijsko osiguranje (PPO1)	Muški	48	2,6667	1,09803	,15849	2,3478	2,9855
	Ženski	61	2,8689	,93942	,12028	2,6283	3,1094
	Total	109	2,7798	1,01249	,09698	2,5876	2,9720

Descriptives								
Pitanje	Pol	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		
						Lower Bound	Upper Bound	
Kada ulažem novac u privatno osiguranje, pametno štedim (PPO2)	Muški	48	3,3333	1,09803	,15849	3,0145	3,6522	
	Ženski	61	3,3607	,85699	,10973	3,1412	3,5801	
	Total	109	3,3486	,96586	,09251	3,1652	3,5320	
Privatno penziono osiguranje je nužno potrebno (PPO3)	Muški	48	3,4375	1,07002	,15444	3,1268	3,7482	
	Ženski	61	3,4918	,90596	,11600	3,2598	3,7238	
	Total	109	3,4679	,97723	,09360	3,2824	3,6534	
Nemam para za privatno penziono osiguranje (PPO4)	Muški	48	3,3125	1,18781	,17145	2,9676	3,6574	
	Ženski	61	3,2131	1,18483	,15170	2,9097	3,5166	
	Total	109	3,2569	1,18168	,11318	3,0325	3,4812	

Rezultati statističke obrade anketom dobijenih podataka pokazuju da stanovnici smatraju da penzioni fond nije pun i ne garantuje sigurne penzije (srednja vrednost = 2,3934, standardna devijacija = 1,06894), obavezno penzijsko osiguranje nije odlično (2,8807, 1,21507) i da su neophodne reforme obaveznog penzijskog osiguranja (4,0642, 1,06524) koje bi stanovnici podržali (4,0642, 1,06524).

Stanovnici nemaju jasan stav prema privatnim kućama za penzijsko osiguranje (slika 1a) ali smatraju da je privatno penziono osiguranje nužno potrebno (slika 1b).

Slika 1: Frekvencije odgovora na pitanja Nemam poverenja u privatno penzijsko osiguranje (PPO1) i Privatno penziono osiguranje je nužno potrebno (PPO3)

Većina ispitanika, međutim nema dovoljno sredstava za plaćanje privatnog osiguranja ili jasan stav prema tom pitanju.

Metodom „Jednofaktorska univarijantna ANOVA“ je izvršena analiza uticaja faktora kao što su: pol, starosna dob, zaposlenost ili nezaposlenost, kao i stepen stručne spreme, na jednu zavisnu varijablu. Istraživanja su izvršena tako što su za svaku zavisnu varijablu menjane kombinacije razmatranih faktora i analizirani dobijeni izveštaji programa.

U jednosmernoj analizi varijanse (ANOVA) *F*-test pokazuje da li postoji razlika među grupama, ali ne gde je ta razlika. Takijev test (Tukey-test) nejednakosti je u ovom radu primenjen za merenje razlika između više od dve aritmetičke sredine odjednom.

Tabela 2: Razlike stavova između ženske i muške populacije

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
OPenz01	Between Groups	13,831	1	13,831	10,163	,002
	Within Groups	145,619	107	1,361		
	Total	159,450	108			
OPenz02	Between Groups	13,530	1	13,530	8,695	,004
	Within Groups	166,507	107	1,556		
	Total	180,037	108			
OPenz03	Between Groups	7,220	1	7,220	6,788	,010
	Within Groups	113,807	107	1,064		
	Total	121,028	108			
OPenz04	Between Groups	,900	1	,900	,792	,376
	Within Groups	121,650	107	1,137		
	Total	122,550	108			
OPenz05	Between Groups	,000	1	,000	,000	,998
	Within Groups	89,266	107	,834		
	Total	89,266	108			
PPO1	Between Groups	1,098	1	1,098	1,072	,303
	Within Groups	109,617	107	1,024		
	Total	110,716	108			
PPO2	Between Groups	,020	1	,020	,021	,884
	Within Groups	100,732	107	,941		
	Total	100,752	108			
PPO3	Between Groups	,079	1	,079	,082	,775
	Within Groups	103,058	107	,963		
	Total	103,138	108			
PPO4	Between Groups	,265	1	,265	,189	,665
	Within Groups	150,542	107	1,407		
	Total	150,807	108			

Postoje značajne razlike između populacija muškog i ženskog pola po pitanjima Obavezno penzijsko osiguranje je odlično (OPenzO1), Očekujem dobru penziju od koje ću moći lepo da živim (OPenzO2), i Penzioni fond je pun i garantuje sigurne penzije (OPenzO3). Po ostalim pitanjima ne postoje značajne razlike. Da obavezno penzijsko osiguranje nije odlično misli 40,4 % stanovnika, 32,1% nema jasan stav, dok 37,6% smatra da sistem funkcioniše na zadovoljavajući način.

Tabela : Razlike stavova između stanovnika različite starosne dobi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
OPenzO1	Between Groups	3,406	4	,851	,567	,687
	Within Groups	156,044	104	1,500		
	Total	159,450	108			
OPenzO2	Between Groups	9,363	4	2,341	1,426	,230
	Within Groups	170,674	104	1,641		
	Total	180,037	108			
OPenzO3	Between Groups	14,122	4	3,530	3,434	,011
	Within Groups	106,906	104	1,028		
	Total	121,028	108			
OPenzO4	Between Groups	2,364	4	,591	,511	,727
	Within Groups	120,187	104	1,156		
	Total	122,550	108			
OPenzO5	Between Groups	3,394	4	,848	1,028	,397
	Within Groups	85,872	104	,826		
	Total	89,266	108			
PPO1	Between Groups	2,888	4	,722	,696	,596
	Within Groups	107,827	104	1,037		
	Total	110,716	108			
PPO2	Between Groups	2,591	4	,648	,686	,603
	Within Groups	98,162	104	,944		
	Total	100,752	108			
PPO3	Between Groups	8,460	4	2,115	2,323	,061
	Within Groups	94,677	104	,910		
	Total	103,138	108			
PPO4	Between Groups	8,676	4	2,169	1,587	,183
	Within Groups	142,131	104	1,367		
	Total	150,807	108			

Postoje značajne razlike između populacija prema starosti po pitanjima Penzioni fond je pun i garantuje sigurne penzije (OPenzO3) i Privatno penziono osiguranje je nužno potrebno (PPO3). Po ostalim pitanjima ne postoje značajne razlike.

Tabela : Razlike stavova između zaposlenih i nezaposlenih stanovnika

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
OPenzO1	Between Groups	,014	1	,014	,009	,924
	Within Groups	159,436	107	1,490		
	Total	159,450	108			
OPenzO2	Between Groups	1,391	1	1,391	,833	,363
	Within Groups	178,646	107	1,670		
	Total	180,037	108			
OPenzO3	Between Groups	,230	1	,230	,203	,653
	Within Groups	120,798	107	1,129		
	Total	121,028	108			
OPenzO4	Between Groups	1,615	1	1,615	1,429	,235
	Within Groups	120,936	107	1,130		
	Total	122,550	108			
OPenzO5	Between Groups	1,501	1	1,501	1,829	,179
	Within Groups	87,766	107	,820		
	Total	89,266	108			
PPO1	Between Groups	2,563	1	2,563	2,535	,114
	Within Groups	108,153	107	1,011		
	Total	110,716	108			
PPO2	Between Groups	,794	1	,794	,850	,359
	Within Groups	99,959	107	,934		
	Total	100,752	108			
PPO3	Between Groups	4,302	1	4,302	4,657	,033
	Within Groups	98,836	107	,924		
	Total	103,138	108			
PPO4	Between Groups	12,869	1	12,869	9,983	,002
	Within Groups	137,938	107	1,289		
	Total	150,807	108			

Postoje značajne razlike između populacija prema starosti po pitanjima Privatno penziono osiguranje je nužno potrebno (PPO3) i Nemam para za privatno penziono osiguranje (PPO4). Po ostalim pitanjima ne postoje značajne razlike.

Tabela : Razlike stavova između stanovnika prema nivou obrazovanja.

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
OPenzO1	Between Groups	26,585	3	8,862	6,753	,000
	Within Groups	104,986	80	1,312		
	Total	131,571	83			
OPenzO2	Between Groups	11,468	3	3,823	2,195	,095
	Within Groups	139,341	80	1,742		
	Total	150,810	83			
OPenzO3	Between Groups	4,717	3	1,572	1,309	,277
	Within Groups	96,093	80	1,201		
	Total	100,810	83			
OPenzO4	Between Groups	3,103	3	1,034	,865	,463
	Within Groups	95,707	80	1,196		
	Total	98,810	83			
OPenzO5	Between Groups	,088	3	,029	,041	,989
	Within Groups	58,233	80	,728		
	Total	58,321	83			
PPO1	Between Groups	4,850	3	1,617	1,465	,230
	Within Groups	88,293	80	1,104		
	Total	93,143	83			
PPO2	Between Groups	2,574	3	,858	,839	,477
	Within Groups	81,843	80	1,023		
	Total	84,417	83			
PPO3	Between Groups	3,224	3	1,075	1,086	,360
	Within Groups	79,193	80	,990		
	Total	82,417	83			
PPO4	Between Groups	8,064	3	2,688	2,272	,086
	Within Groups	94,638	80	1,183		
	Total	102,702	83			

Postoje značajne razlike između populacija prema nivou obrazovanja po pitanjima Obavezno penzijsko osiguranje je odlično (OPenzO1), Očekujem dobru penziju od koje ću moći lepo da živim (OPenzO2), i Nemam para za privatno penziono osiguranje (PPO4). Po ostalim pitanjima ne postoje značajne razlike.

ZAKLJUČCI

Rezultati istraživanja su pokazali da je Hipoteza H_0 potvrđena: Stanovnici nisu zadovoljni postojećim stanjem u sistemu penzijskog osiguranja, smatraju da je penzioni fond prazan i da ne garantuje sigurne penzije. To znači da do sada sprovedene reforme nisu bile dovoljne i da je potrebno da se sa reformama nastavi.

Postoje značajne razlike između populacija muškog i ženskog pola po pitanjima Obavezno penzijsko osiguranje je odlično, Očekujem dobru penziju od koje ću moći lepo da živim, i Penzioni fond je pun i garantuje sigurne penzije.

Postoje značajne razlike između populacija prema starosti po pitanjima Penzioni fond je pun i garantuje sigurne penzije i Privatno penziono osiguranje je nužno potrebno.

Postoje značajne razlike između populacija prema nivou obrazovanja po pitanjima Obavezno penzijsko osiguranje je odlično, Očekujem dobru penziju od koje ću moći lepo da živim, i Nemam para za privatno penziono osiguranje.

COMPULSORY AND PRIVATE PENSION INSURANCE THE ANALYSIS OF USERS' ATTITUDES

Tatjana Piljan

Tomislav Brzaković

Abstract: *The aging of population and the problem of unemployment are the two main causes of difficulties for the pension systems of many countries - both the developed ones and those that have finished or are currently in the process of transition. Problems related to the operation of pension systems, including some serious crises of pension systems, call for some major reforms. In this respect, Serbia is no different from other countries. In most countries and especially in "countries in transition", the pension insurance systems are in crisis and they are trying to establish a model of sustainable functionality with reforms. In the period from 2001 to 2014, Serbia was reforming the pension system in order to deal with numerous problems such as: high deficit, debt, the employed to retired population ratio, negative demography, etc. In this paper we have presented our research results with the aim to evaluate the opinions of Serbia's citizens about the existent compulsory pensions insurance funds and the trust in private insurance funds, as well as the opinions about the need for additional reforms of the system. The "H₀" Hypothesis has been proven to be correct: The citizens are not satisfied with the existing state of the pension insurance funds. They are concerned that the pension fund is empty and that it cannot guaranty reliable pensions. This means that reforms carried out until the present moment are simply not sufficient and they need to be continued.*

Key words: *compulsory pension insurance, private pension insurance, system reforms*

LITERATURA

1. Evropski centar za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju (*European Centre for Parliamentary Research and Documentation: Request 1362 by the National Assembly of Serbia*)
2. Ilić A., (2006). *Reforma penzionog sistema*, Beograd, Srpski ekonomski forum
3. *Izazovi uvođenja obaveznog privatnog penzijskog sistema u Srbiji* (2009). Beograd, Centar za liberalno-demokratske studije
4. *Izveštaj za četvrto tromesečje 2015. godine*, Sektor dobrovoljnih fondova u Srbiji, Narodna banka Srbije
5. Marsenić, S. (2010), Dobrovoljni penzijski fondovi – dopunska penzija i bez staža, *Tokovi osiguranja*, (4)
6. Matković G. i dr. (2009). *Izazovi uvođenja obaveznog privatnog penzijskog sistema u Srbiji*, Beograd, Centar za liberalno-demokratske studije
7. Mijatović B., Hiber D. (2008). *Kapitalizacija penzijskog osiguranja u Srbiji*, Beograd, Centar za liberalno-demokratske studije
8. OECD (2013). *Annual Survey of Large Pension Funds and Public Pension Reserve Funds*, Report on pension funds' long-term investments
9. *Statistički mesečni bilten* (2016). Beograd, Republički fond za penziono i invalidsko osiguranje
10. Šteković M. (2010). Sistemi (stubovi) penzijskog osiguranja, Br.: Z-06/10, Odeljenje za informativno-istraživačke i bibliotečke poslove, Odsek za informativno-istraživačke poslove
11. Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima, *Sl. glasnik RS*, br. 85/2005 i 31/2011
12. Zakon o osiguranju iz 2004., *Službeni glasnik RS*, br 55/2004 I 70/2004
13. <http://www.euronews.com/2010/03/08/swiss-reject-pension-cuts-in-referendum/>, (2017, Mart 03)
14. <http://www.pensionfundsonline.co.uk/countryprofiles/countries.aspx>, (2017, Mart 20)
15. <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/62/index.html>, (2017, Mart 03)